

Renmarkskommittén
N 2021:02

PM 14 – Anteckningar från möte med Svenska Turistföreningen

Kommitténs sekretariat uppfattade att deltagarna från Svenska Turistföreningen framförde bland annat följande.

Om Svenska Turistföreningen

Svenska Turistföreningen (STF) grundades 1885. Föreningen är en ideell medlemsorganisation som arbetar för att alla ska ha tillgång till Sveriges natur och kultur, i dag och i framtiden. Föreningen har också en kommersiell sida, med drift av fjällstationer och fjällstugor. Verksamheten drivs inte i vinstsyfte. Eventuellt överskott i aktiebolaget går tillbaka till föreningen, som äger 100% av bolaget, och används till underhåll och investeringar i föreningens fastigheter i fjällen, hållbarhetsåtgärder samt att utveckla verksamhet i syfte att få fler människor att upptäcka Sverige.

Föreningen har 258 000 medlemmar och i verksamheten finns 250 boenden av olika slag, från norr till söder. Ca 180 av dessa är anslutna till STF via avtal och drivs av enskilda entreprenörer. I renskötselområdet driver STF 8 klassiska fjällstationer och 44 fjällstugor. Vid fjällstationerna finns full service medan fjällstugorna endast bemannas av en ideell stugvärd och där besökarna själva hämtar vatten, hugger ved etc.

I en nyligen gjord undersökning bland medlemmarna framkom att det i dagsläget finns två särskilt viktiga frågor för medlemmarna. Den första rör klimatpåverkan och den handlar om relationerna till rennäringen.

Om upplägget för utredningen

De jakt- och fiskerättigheter som kommer att behandlas i det första delbetänkandet hör inte till STF:s kärnområden. För STF:s del spelar det inte

heller någon roll vem som tillhandahåller jakt och fiske i fjällen, så länge som möjligheten finns.

När det särskilt gäller fisketurismen så kan dock nämnas det förhållandet att denna i allt högre utsträckning börjat använda helikopter. Det är inget som STF ser positivt på.

Jakten och fisket har också beröringspunkter med den verksamhet som föreningen driver på så sätt att den bidrar till den kumulativa effekt som alla de verksamheter som bedrivs i fjällområdena får för rennäringen.

Om expertgruppens sammansättning

STF är en viktig representant för det allemansrättsliga perspektivet. På senare tid har sådan representation saknats i flera stora utredningar som direkt eller indirekt har haft eller kommer att få stor påverkan på allemansrätten. Det gäller t.ex. Skogsutredningen och nu den här kommittén. Det skulle vara av stort värde om utredningens expertgrupp kunde tillföras sådan kompetens.

Om STF:s verksamhet och dess förhållande till rennäringen

STF har en historia som man i stort är mycket stolta över. Det finns dock delar i förhållningssättet till renskötseln och samerna som historiskt inte har varit bra. Föreningen ser det som att detta medför ett extra ansvar för att framåt ta hänsyn till renskötselns särskilda förutsättningar. Föreningen har också i mångt och mycket gemensamma intressen med renskötseln i bevarandet av den natur vi har.

En åtgärd som har vidtagits är att STF stänger fjällstationer vid kalvning. Vid en station som Storulvåns fjällstation minskas dock effekten av skyddsåtgärden av att Trafikverket inte stänger av vägen. Det borde kunna gå att hitta ett sätt att stänga av vägar vid kalvning likt man kan göra i ett fågelskyddsområde. En annan sak som påverkar effekten av att stänga anläggningar handlar om att STF ingår i fjällsäkerhetsnätet. Det innebär att ett nödrum måste finnas öppet för användning även när anläggningen är stängd. Dessa nödrum är inredda med sängar och ofta också med kamin. Detta känner folk till, vilket innebär att det går trafik till anläggningarna året runt, trots att de i formellt hänseende är stängda.

En annan åtgärd som STF har vidtagit är att man har begränsat användningen av helikopter till att frakta förnödenheter. Denna åtgärd

handlar även om att minska klimatpåverkan. För att ytterligare minska på helikoptertrafiken körs förnödenheter inför vår- och sommarsäsongen upp med skoter på vintern. STF försöker också ha en kontakt med berörda samebyar om när dessa transporter kan företas och vilka sträckningar som är lämpligast att ta för minsta möjliga påverkan för renarna. T.ex. har man ibland flugit runt hela renbetesområdet.

Utöver STF:s egna gäster följer många av de som vandrar eller på annat sätt rör sig i fjällen den information som STF löpande lägger ut. STF använder sina informationskanaler till att informera sina besökare om hur man ska bete sig på fjället, vilket inkluderar hur man ska bete sig om man kommer i närheten av ren. I den mån STF får information från samebyarna om var renarna befinner sig så sprider de också den informationen för att besökare i mesta mån ska undvika dessa områden.

En annan åtgärd är att STF inte längre hyr ut cyklar i anslutning till sina egna anläggningar. Skälet är att cyklingen på fjällen stör renarna.

STF hade gärna sett att vissa vandringsleder kunde stängas av vissa tider eller att det fanns en flexibilitet i när vandringslederna var öppna för att minska trycket på vissa ställen. Det är dock länsstyrelsen som hanterar vandringslederna.

När det gäller kontakten med samebyarna så fungerar den i stort väldigt väl. I norra Sverige får man t.ex. ofta hjälp från samebyarna, t.ex. genom att anläggningar tittas till när de ändå befinner sig i närheten. Det finns också särskilda samerum i flera anläggningar som renskötare har förtur till.

I Jämtland har samebyarna större utmaningar. Det är många verksamheter som trängs med renskötsel på en liten yta, däribland STF:s egna anläggningar. Ett stort antal vandringsleder skär också genom renbetesområdet. Den sammantagna effekten är att den geografiska yta där renarna kan få betesro är mycket liten. När renar återkommande störs skingras de också över en större yta, vilket ofta kräver tillgång till helikopter för att kunna få ihop hjorden till exempelvis kalvmärkning, något som är mycket resurskrävande.

Trycket på rennäringen innebär att även STF:s verksamhet är föremål för diskussion, särskilt när handlar om eventuell förnyelse av markupplåtelse

för fjällanläggningar på mark under statens omedelbara disposition. Här har STF dialog med berörd sameby.

Om markupplåtelser

STF äger marken för tre av sina fjällstationer – Grövelsjön, Storulvån och Abisko. De andra fjällstationerna är beroende av markupplåtelser.

Av STF:s 44 fjällstugorna äger STF marken för en. Resterande är beroende av markupplåtelser eller arrende av hela stugan inkl mark.

Upplåtelse tiden varierar. I Jämtland är den t ex 15 år, med förlängning 5 år i taget. I december 2023 löper markupplåtelseerna för de tre fjällstationerna Sylarna, Blåhammaren och Helags ut, samt för alla STF:s fjällstugor i Jämtland/Härjedalsområdet. Alla tre fjällstationerna ligger inom renskötselområdet. Länsstyrelsen har bett STF att själva föra dialog med berörd samebyn i syfte att komma överens om villkor för en framtida upplåtelse. Situationen är allvarlig och rennäringsen har tydligt påtalat att situationen inte längre är hållbar, men däremot upplever inte STF att det råder öppet krig, vilket rubriker i media ofta gör gällande. En dialog med berörd sameby pågår och STF är mån om att hitta lösningar för framtida samexistens. Den dialogen för man dock direkt med samebyn, inte via media. I viss mån försvåras dialogen av att länsstyrelsen inte är helt tydliga med hur processen ska gå till och vad länsstyrelsens roll kommer att vara, trots att omständigheter av betydelse för såväl renskötseln som för STF – som vilka vandringsleder som ska hållas öppna och under vilka tider – ligger under länsstyrelsens kontroll.

Om skogsindustrin

STF kan se att man kunde ha gjort mer för att verka för skyddade områden och stötta rennäringsens intressen när det gäller skogen. Föreningen hade behövt vara mer aktiva och tagit ställning i dessa frågor. Skogsområdena blir allt viktigare och skogsavverkning och massplantering gynnar inte människors möjligheter till friluftsliv i hela landet. Alla kan inte vara i fjällen utan den inhemska turismen behöver i högre grad spridas ut över Sveriges yta.

Om pandemin

STF:s verksamhet är beroende av uthyrning av sängplatser, vilket innebär att pandemin har påverkat omsättningen betydligt. Tältandet ökade däremot

mycket under pandemin. Under vissa dygn kunde man från Helags fjällstation se uppemot 100 tält. Nedskräpningen ökade också. Parollen för 2021 har varit att sätta fokus på att minska nedskräpning och förbättra avfallshantering, vilket redan nu har gett effekt.

Deltagarna från Svenska Turistföreningen har fått ta del av anteckningarna och har getts möjlighet att komma med synpunkter på innehållet.

Visita var inbjudna till mötet men deltog inte.